

основные теории, объясняющие поглощения: теория возникновения синергии, теория гордыни, теория «агентских издержек».

Ключевые слова: экономическая безопасность, корпоративное управление, собственники, менеджеры, конфликт, угрозы, право собственности.

Summary: The main threat on the property in joint stock companies. Three main theories that explain absorption: theory of synergy theory hubris theory of "agency costs."

Keywords: economic security, corporate management, owners, managers, conflict, threats, property.

Рецензент д.е.н., професор ХНЕУ Отенко І.П.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.

УДК 657.24

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ ПОТОКІВ В ПРОЦЕСІ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Осика А. С., аспірант (ХНЕУ)

Розроблено підходи до організації інформаційно-аналітичних факторів - потоків, спрямованих на удосконалення системи економічної безпеки суб'єктів господарювання в процесі управління витратами.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, інформаційно-аналітичні потоки, управління витратами.

Постановка проблеми. Сучасна трансформація економіки передбачає пошук нових, більш ефективних підходів до управління діяльністю промислових підприємств. В більшості випадків діюча на сучасних підприємствах система економічної безпеки виконує лише важливу охорону функцію. Але за сучасних умов виникає потреба у визначенні місця, ролі механізму управління витратами в контексті формування системи економічної безпеки суб'єктів господарювання за наявності зовнішніх і внутрішніх економічних загроз, що й актуалізують тему дослідження.

Вплив умов господарювання на ефективність діяльності підприємства у ринковому середовищі є беззаперечним, але не вирішальним, адже система управління підприємством покликана не лише спрямовувати діяльність у сфері дії сприятливих чинників, але й своєчасно відвертати руйнівні, формувати сприятливі умови у зовнішньому та внутрішньому середовищах. Вирішальну роль у цьому відіграє побудова на підприємстві системи економічної безпеки як складової загальної системи менеджменту підприємства, яка спроможна адекватно реагувати на зовнішні та внутрішні загрози господарської діяльності. Основою дієвості зазначеної системи управління виступає інформаційне забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові та практичні проблеми, пов'язані з економічною безпекою суб'єктів різних рівнів управління економікою, і шляхи їх вирішення відображені в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених В.І. Мунтіяна, В.С. Пономаренка, Т.С. Клебанової, М.В. Куркіна, С.В. Лабунської,

О.В. Прокопішиної, В.М. Амітана, Л.Коженьовскі, Є. Бухвальда, В. Панькова [2, 3, 4, 7, 8].

Невирішена частина проблеми. Однак, питанням розробки інформаційної бази, без якої унеможливується ефективна діяльність системи економічної безпеки підприємства (ЕБП), на думку авторів, приділено не достатньо уваги з боку вітчизняних та зарубіжних фахівців та вони потребують подальшого розгляду.

Перш за все, слід зазначити, що пропонується системний підхід до побудови бухгалтерського обліку на підприємстві як такий, тобто бухгалтерський облік розглядається перш за все як дієва підсистема менеджменту підприємства, а не тільки як процес та інструментар впливу керуючої системи на керовану [1].

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка підходів до організації інформаційно-аналітичних факторів-потоків, спрямованих на удосконалення системи економічної безпеки суб'єктів господарювання в процесі управління витратами.

Шляхи розв'язання проблеми. Автор поділяє думку багатьох вітчизняних науковців, що система бухгалтерського обліку має відповідати всім наявним ознакам категорії «система». Так у своїх дослідженнях, М. Пушкар доводить, що облік є системою, оскільки до нього можна пристосувати визначення як упорядкованої сукупності взаємопов'язаних між собою частин, елементів, складових, котрим властиві відповідні закономірності та котрі створюють єдине ціле. Визначення вченого можна сприймати як аргумент наведеного підходу відносно трактування обліку як системи [9]. Ф.

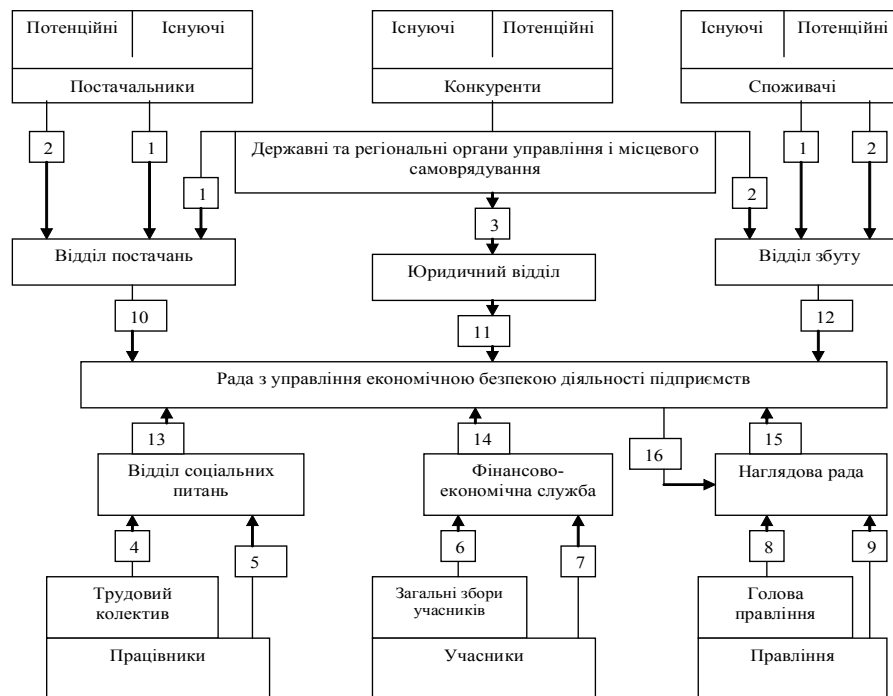
Бутинець визначає, що кожній стадії розвитку суспільства характерна своя система обліку, і в міру ускладнення та розвитку функціонування суспільства, ускладнюється й облік, з'являються нові його підсистеми [10]. Аналогічних поглядів дотримуються О. Старіш, С. Кузнецова, О. Петрук та ін. дослідники [2, 6].

Екстраполюючи підхід науковців на розгляд проблеми варто зазначити, що був запропонований системний підхід задля побудови «підсистеми» бухгалтерського обліку економічної безпеки підприємства з притаманними економічній категорії «система» ознаками.

Моделлю побудови означеної системи обліку є її розробка на підставі обліку та аналізу відхилень від прийнятих нормативів та бюджетів. Такий підхід може бути реалізований при організації на підприємстві системи обліку і управління витрат моделі «стандарт-кост». Система «стандарт-кост»

задовольняє зростаючі потреби в достовірній швидкій управлінській інформації, виступає інструментарієм системи бухгалтерського обліку для контролю виробничих витрат. Також дана система передбачає використання підприємством оперативного аналізу відхилень витрат від їх прогнозного значення, тобто надає можливість оперативного реагування загальної системи менеджменту за «слабкими сигналами».

Саме на основі повної та достовірної облікової інформації існує можливість розробки та здійснення дійових заходів управління економічною безпекою підприємства. Задля створення ефективної системи інформаційного забезпечення рішень з управління економічною безпекою підприємства авторами запропонована організація інформаційних потоків в процесі управління ЕБП. Схема інформаційних потоків для виконання означених завдань представлена на рис. 1.

Умовні позначки: 1-9 – первинна документація з оцінювання рівня ЕБП: 1- договори, рахунки-фактури, акти прийому-передачі, акти рекламаций; 2 – результати маркетингових досліджень, аналітичні огляди; 3 – проекти нормативно-правових актів, аналітичні огляди щодо зміни законодавства; 4 – особові картки, листки про простоті, таблиці обліку робочого часу; 5 – колективна трудова угода та доповнення до неї; 6 – постанови зборів акціонерів; 7 – відомості з котирування акцій; 8 – фінансова звітність; 9 – звітність за сегментами; 10-15 – звіти про ЕБП щодо окремих груп носіїв загроз: 10 – що постачальників матеріальних, інформаційних, трудових і фінансових ресурсів та послуг, і конкурентів на ринку ресурсів; 11 – щодо державних та регіональних органів управління і місцевих органів самоврядування; 12 – щодо споживачів продукції (товарів, робіт, послуг) підприємства і конкурентів на цільових ринках; 13 – щодо працівників і трудового колективу; 14 – щодо учасників (акціонерів) і загальних зборів учасників (акціонерів); 15 – щодо голови правління (генерального директора) та правління (група менеджерів вищої ланки) товариства; 16 – звіт про економічну безпеку підприємства.

Рис. 1. Інформаційні потоки в процесі оцінки ЕБП

Підходи до організації інформаційних потоків для виконання означених завдань представлені у табл. 1. Огляд сучасних наукових досліджень дозволяє визначити систему основних сигнальних показників (для кожної складової ЕБП), які можуть бути використані як для оцінки рівня внутрішньої загрози, так і для своєчасного її фіксування [2,3,4,7].

Таблиця 1

Підходи до організації інформаційно-аналітичних потоків оцінки ЕБП

Вид ресурсів за яким оцінюється ЕБП	Назва документу	Виконавець функцій		Сигнальні показники
		фіксації і узагальнення	обробки і використання	
Матеріальні ресурси	Матеріальна відомість	Бухгалтери з обліку матеріалів	Головний бухгалтер	1) фондівдача основних засобів (ОЗ); 2) коефіцієнт оновлення основних засобів;
	Амортизаційна відомість	Бухгалтери з обліку основних засобів		3) коефіцієнт зносу ОЗ; 4) матеріаломісткість. 5) коефіцієнти оборотності матеріальних запасів; 6) коефіцієнт використання матеріалів.
Трудові ресурси	Звіт з праці та заробітної плати	Інспектор відділу соціальних питань, бухгалтер з розрахунку заробітної плати	Начальник відділу соціальних питань	1) коефіцієнт укомплектованості кадрами; 2) коефіцієнт плинності кадрів; 3) продуктивність праці; 4) коефіцієнт інтелектуального рівня. робітників
Інформаційні ресурси	Звіт з виконання інформаційних запитів	Начальники відділів	Директор підприємства	1) продуктивність інформації; 2) коефіцієнт інформаційної озброєності.
Фінансові ресурси	Звіт про використання фінансових ресурсів та потреби у фінансуванні	Економіст фінансового відділу	Начальник фінансового відділу	1) коефіцієнти ліквідності; 2) коефіцієнт автономії; 3) коефіцієнт залучених коштів; 4) коефіцієнт мобільності власних коштів; 5) рентабельність активів.

Висновки. Результатом дослідження є розробка таких носіїв накопичування інформації, які зможуть надавати достовірні щодо оцінки рівня економічної безпеки підприємства, фіксувати і контролювати появу внутрішньої загрози. Автором біло визначено систему основних сигнальних показників, які сформовані відповідно до складових економічної безпеки, та з метою ефективного управління остаточною.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV.
 2. Кузнецова С. Система бухгалтерського обліку: методологічні та правові аспекти формування // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 4. – С. 12-16.
 3. Куркин Н. В. Управление экономической безопасностью развития предприятия: монография / Н. В. Куркин. – Днепропетровск: Арт-Пресс, 2004. – 452 с.

4. Лабунская С. В. Особенности количественного определения уровня внутренних угроз экономической безопасности деятельности предприятия / С. В. Лабунская, Е. В. Прокопишина // Бизнес Информ. – 2009. – № 11. – С. 97 – 102.
 5. Маляревський Ю.Д., Лабунська С.В., Прокопишина О.В. Управління економічною безпекою зовнішньоекономічної діяльності підприємства: монографія / О.В. Прокопишина. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2009. – 160 с.
 6. Петрук О.М. Розвиток системного трактування бухгалтерського обліку // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2005. - №4(34). – С. 145 – 155.
 7. Пономаренко В. С. Экономическая безопасность региона: анализ, оценка, прогнозирование: монография / В. С. Пономаренко, Т. С. Клебанова, Н. Л. Чернова. – Х.: ИД “ИНЖЕК”, 2004. – 144 с.
 8. Прокопишина О. В. Теоретичне обґрунтування необхідності формування механізму управління економічною безпекою діяльності підприємства / О. В. Прокопишина // Управління розвитком: зб. наук. праць. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2006. – № 5. – С. 148 – 150.

9. Пушкар М.С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти): монографія / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Економічна думка, 1999. – 422 с.

10. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / Ф.Ф. Бутинець. – вид. друге, доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2000. – 637 с.

Аннотація. Разработаны подходы к организации информационно-аналитических факторов - потоков, направленных на совершенствование системы экономической безопасности субъектов хозяйствования в процессе управления затратами.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятия, информационно-аналитические потоки, управление затратами.

Annotation. Approaches were developed of information-analytical factors - flow aimed at improving economic security entities in the process of cost management.

Keywords: economic security of the company, information-analytical flow, cost management.

*Рецензент д.е.н., професор ХНЕУ Пулипенко А.А.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.*

УДК 330.01

СИНЕРГЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Остапчук Д.О., аспірант (НІСД)

Досліджується синергетичні аспекти забезпечення економічної безпеки держави. Обґрунтовується доцільність використання синергетичної теорії при формуванні системи економічної безпеки, необхідність подальшої розробки синергетичних механізмів забезпечення економічної безпеки.

Ключові слова: економічна безпека, синергетика, синергетична економіка.

Постановка проблеми. Початок ХХІ століття позначився нерівноважною, незворотною, нелінійною, невизначеною поведінкою економічних систем, які є за своїм характером синергетичними – такими, що постійно трансформуються, причому не лише еволюційно, але й революційно, стрибками, каскадами стрибків.

Зростаючі процеси глобалізації світової економічної системи створюють нові виклики економічній безпеці та потребують адекватного розуміння природи тих глибоких змін, які найбільш рельєфно виявилися на початку ХХІ ст. Проблема економічної безпеки набула особливої актуальності в умовах транзитивної економіки України. В першу чергу це зумовлено численними негативними наслідками, які проявили себе в дезінтеграції виробничих структур, згортанні внутрішнього ринку, дисбалансами в регіональному розвитку, втратою конкурентоспроможності національними виробниками та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливість проблеми економічної безпеки держави підтверджується численними публікаціями вітчизняних і зарубіжних науковців. У вітчизняному науковому просторі питання економічної безпеки активно досліджуються такими науковцями, як З.С.

Варналій, В.М. Гейц, Я.А. Жаліло, А.І. Сухоруков та ін. [1] Загальновідомі праці російських вчених Л. Абалкіна, В. Загашвілі, Д. Львова, В. Сенчагова та ін. [2,5] В працях науковців теорія економічної безпеки формується з огляду на трансформаційні умови розвитку економічних систем, визначаються орієнтири для прийняття основних соціально-економічних рішень.

Сучасний етап розвитку системи економічної безпеки позначений необхідністю збагачення теорії і методології висновками синергетики – міждисциплінарного напрямку наукових досліджень, в рамках якого вивчаються загальні закономірності відкритих, нерівноважних систем, здатних до самоорганізації.

Актуалізація синергетичних теорій у побудові перспективних моделей економічної безпеки обумовлена невизначеністю розвитку економічних систем, через що посилюються ризики виникнення кризових станів. Ідеї синергетики, які можуть бути використані при вирішенні проблем економічної безпеки, знайшли суттєвий розвиток в працях В.-Б. Занга, Е. Петерса, Р. Євстігнєєва, Л. Євстігнєєвой, А. Мяснікова [6-8].

Метою статті є дослідження синергетичних аспектів забезпечення економічної безпеки держави.